

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده اخلاق

رشته اخلاق کاربردی

پایان نامه کارشناسی ارشد

بایسته های گردشگری دینی از منظر اخلاق اسلامی ناظر به صنعت گردشگری ایران

استاد راهنما

دکتر مهدی فدایی

استاد مشاور

سید مصطفی میرفندرسکی

دانش پژوه:

سید محمد حسینی راغب

بهمن ۱۳۹۹

الحمد لله الذي
خلقنا من
الحمم

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

بسم تعالی

صورت جلسه دفاع پایان نامه

با تأیید است خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر (علیه السلام تعالی فرجه)

جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد جناب آقای سید محمد حسینی رانغب رشته: اخلاق کاربردی

تحت عنوان: اخلاق کرد و شکری دینی از منظر اخلاق اسلامی ناظر به صنعت گردشگری ایران

با حضور استاد راهنما، استاد مشاور و هیأت داوران در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت در تاریخ ۱۳۹۹/۱۱/۲۹ برگزار گردید و پایان نامه

ایشان با کسب نمره به عدد: ۸۵ به حروف: هشتاد و پنج با درجه عالی پذیرفته شد.

نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
مدیر گروه: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر سید حسین رکن الدینی	استاد راهنما	
استاد راهنما: جناب آقای دکتر مهدی فدایی	استاد مشاور	
استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای سید مصطفی میرفندرسکی	استاد داور	
استاد داور: جناب آقای دکتر محمد جواد فلاح	نماینده تحصیلات تکمیلی: جناب آقای مصطفی زارعی	

معاون آموزشی مؤسسه
محمد رضا کریمی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده اخلاق

رشته اخلاق کاربردی

پایان نامه کارشناسی ارشد

بایسته های گردشگری دینی از منظر اخلاق اسلامی ناظر به صنعت گردشگری ایران

استاد راهنما

دکتر مهدی فدایی

استاد مشاور

سید مصطفی میرفندرسکی

دانش پژوه:

سید محمد حسینی راغب

بهمن ۱۳۹۹

باسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایاننامه

اینجانب سید محمد حسینی راغب فرزند سید صمد متولد ۶۳/۱۱/۰۳ به شماره شناسنامه ۵۴۷ صادره از کرج به شماره دانش پژوهی ۹۶۱۱۳۰۰۱ رشته اخلاق کاربردی متعهد میشوم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این زمینه از آنها استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است.

این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک همسطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف در هر زمان مدرک تحصیلی صادرشده توسط مؤسسه از اعتبار ساقط خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

سید محمد حسینی راغب

امضاء

حقوق مادی و معنوی پایان نامه

چاپ و انتشار پایان نامه های تحصیلی دانش پژوهان مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت بیانگر بخشی از فعالیت های علمی پژوهشی مؤسسه است.

اینجانب سید محمد حسینی راغب دانش پژوه رشته اخلاق کاربردی مقطع کارشناسی ارشد، متعهد می گردم موارد ذیل را در خصوص حقوق مادی و معنوی پایان نامه ام با موضوع:

بایسته های گردشگری دینی از منظر اخلاق اسلامی ناظر به صنعت گردشگری ایران

رعایت نمایم و در صورت تخلف از موارد ذیل، کلیه تبعات حقوقی آن بر عهده اینجانب خواهد بود:

۱. در صورت اقدام به چاپ پایان نامه، مراتب را قبلاً به صورت کتبی به معاونت پژوهش مؤسسه اطلاع دهم و در صورت تمایل مؤسسه به چاپ پایان نامه به صورت کتاب، اولویت با مؤسسه خواهد بود.

۲. در صورت موافقت معاونت پژوهش با چاپ پایان نامه به صورت کتاب توسط دانش پژوه، در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل چاپ گردد:

کتاب حاضر حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته اخلاق کاربردی است که در سال ۱۳۹۹ در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت به راهنمایی آقای مهدی فدایی و مشاوره آقای سید مصطفی میرفندرسکی از آن دفاع شده است

۳. به منظور غنی سازی منابع و مآخذ کتابخانه مؤسسه، دو نسخه از آن به کتابخانه و دو نسخه نیز جهت بهره برداری به معاونت پژوهش اهدا خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

سید محمد حسینی راغب

امضا

تقدیم به:

مبعوث برای اتمام کارم اخلاق (صلی الله علیه و آله) با امید نگاه حضرتش به اهداف عالی کام برداشتن در این عرصه

قدردانی و سپاس:

حمد و سپاس فقط الله متعال را سزااست لکن بنا بر معروفه «من لم یسکر المخلوق لم یسکر الخالق» بر خود لازم می بینم از همسر عزیزم و
فرزندانم که با صبر خود من را در اتمام این تحقیق یاری نمودند تشکر کنم و همچنین از زحمات بی منت استاد عزیز راهنما، جناب آقای دکتر
مهدی فدایی و استاد مشاور و دوست گران قدرم، حجت الاسلام والمسلمین آقای سید مصطفی میرفندرسکی قدردانی نمایم.

به امید ثبت در میزان حسنات ایشان.

چکیده

صنعت گردشگری علاوه بر داشتن نقش پیونددهندگی به انسان‌ها و تالیف قلوب صاحبان فرهنگ‌های مختلف، یکی از منابع اصلی تامین بودجه کشورهاست و همچنین می‌تواند نقش موثری در ایجاد صلح بین المللی بازی کند. گردشگری دینی یکی از اقسام مهم این صنعت در کشور ماست که با داشتن ظرفیت عظیم فرهنگ ایرانی-اسلامی و اماکن دینی و بالتبع پذیرایی سالانه از تعداد بی‌شمار گردشگران داخلی و ورودی، ضرورت پرداختن به بایسته‌های اخلاقی این عرصه را بیشتر نمایان میکند. با هدف ارتقاء سطح اخلاق بین کنشگران گردشگری دینی، ۸ اصل اخلاقی مورد بررسی قرار گرفتند و در ادامه، تعدادی از چالش‌های اخلاقی موجود در این قسم از گردشگری ایران مطالعه شدند و در نهایت راهکارهایی برای برون‌رفت از این چالش‌ها و مشکلات اخلاقی ارائه گردید. روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی بود و گردآوری اسناد به روش کتابخانه‌ای صورت گرفت. نتایج حاصل از این پژوهش، نشانگر وجود ارتباط مستقیم بین رشد عمل به بایسته‌های اخلاقی و ارتقاء کمی و کیفی صنعت گردشگری است؛ به عبارت دیگر افزایش تعداد گردشگران و در نتیجه عواید اقتصادی برای مقصد و همچنین بالا رفتن میزان رضایت‌مندی تمام کنشگران از فرایند سفر و مشاهده حداکثر آثار مورد انتظار از یک بسته سفر دینی، از نتایج عمل به اصول اخلاقی در گردشگری دینی میباشد.

واژگان کلیدی: بایسته‌های اخلاقی، اخلاق اسلامی، گردشگری، گردشگری دینی، توریسم، اسلام

فهرست

فهرست ب

فصل اول

۱. کلیات تحقیق ۱

۱-۱ مقدمه ۱

۱-۲ بیان مسئله ۱

۱-۳ اهمیت و ضرورت ۲

۱-۴ سوالات اصلی و فرعی پژوهش ۴

۱-۴-۱ پرسش اصلی: ۴

۱-۴-۲ پرسش‌های فرعی: ۴

- ۵-۱ فرضیات پژوهش..... ۵
- ۶-۱ روش پژوهش..... ۵
- ۷-۱ پیشینه پژوهش..... ۵
- ۸-۱ گستره تحقیق..... ۶
- ۹-۱ مفاهیم گردشگری..... ۷
- ۱-۹-۱ گردشگری..... ۷
- ۲-۹-۱ صنعت گردشگری..... ۸
- ۳-۹-۱ گردشگر..... ۹
- ۴-۹-۱ «کنشگران» در عرصه گردشگری..... ۹
- ۱۰-۱ اقسام و گونه های گردشگری..... ۱۰
- ۱-۱۰-۱ گردشگری مذهبی..... ۱۱
- ۲-۱۰-۱ گردشگری زیارت..... ۱۲
- ۳-۱۰-۱ گردشگری معنوی..... ۱۳
- ۴-۱۰-۱ گردشگری و معنویت..... ۱۴
- ۵-۱۰-۱ گردشگری دینی..... ۱۴
- ۱۱-۱ گردشگری در اسلام..... ۱۶
- ۱۲-۱ اخلاق..... ۱۸
- ۱-۱۲-۱ اخلاق کاربردی..... ۱۸
- ۲-۱۲-۱ اصل اخلاقی..... ۱۹
- ۳-۱۲-۱ چالش اخلاقی..... ۲۰
- ۱۳-۱ خلاصه فصل..... ۲۱

فصل دوم

۲۳	۲. اصول اخلاقی گردشگری دینی.....
۲۴	۱-۲ مقدمه.....
۲۶	۲-۲ اصول اخلاقی.....
۲۶	۱-۲-۲ آگاه‌سازی.....
۲۷	۱-۲-۲-۱ حقوق.....
۲۷	۱-۲-۲-۱-۱ حقوق گردشگر.....
۲۷	۱-۲-۲-۱-۲ حقوق راهنما.....
۲۹	۱-۲-۲-۱-۳ حقوق اجراکنندگان بسته سفر.....
۳۰	۱-۲-۲-۱-۴ حقوق مقصد.....
۳۰	۱-۲-۲-۲ آداب اخلاقی.....
۳۱	۱-۲-۲-۳ قوانین ملی ایران.....
۳۱	۱-۲-۲-۴ ظرفیت‌های مقصد.....
۳۲	۱-۲-۲-۵ احترام.....
۳۲	۱-۲-۲-۶ کرامت انسانی.....
۳۴	۱-۲-۲-۷ آزادی ادیان و مذاهب و انجام مناسک.....
۳۵	۱-۲-۲-۸ حفظ آثار طبیعی و تاریخی.....
۳۶	۱-۲-۲-۹ قوانین موضوعه.....
۳۷	۱-۲-۲-۱۰ حریم خصوصی.....
۳۹	۱-۲-۲-۱۱ برابری.....
۳۹	۱-۲-۲-۱۲ برابری جنسیتی.....
۴۰	۱-۲-۲-۱۳ برابری دینی.....

- ۴۱ ۳-۲-۲-۲-۲-۲ برابری قومی
- ۴۱ ۳-۲-۲ صداقت
- ۴۲ ۱-۳-۲-۲ گفتار
- ۴۳ ۲-۳-۲-۲ رفتار
- ۴۴ ۴-۲-۲ عدالت و انصاف
- ۴۴ ۱-۴-۲-۲ توراپراتور
- ۴۴ ۲-۴-۲-۲ راهنما
- ۴۶ ۳-۴-۲-۲ گردشگر
- ۴۶ ۵-۲-۲ همدلی
- ۴۷ ۱-۵-۲-۲ رفق و مدارا
- ۴۸ ۲-۵-۲-۲ خوش خلقی
- ۴۹ ۶-۲-۲ نظم و برنامه ریزی
- ۵۰ ۱-۶-۲-۲ برنامه سفر (آیتینری)
- ۵۱ ۲-۶-۲-۲ توجه به واجبات و مستحبات در بسته سفر دینی
- ۵۲ ۷-۲-۲ پاسخگویی
- ۵۳ ۱-۷-۲-۲ مسوولیت پذیری
- ۵۳ ۲-۷-۲-۲ وفای به عهد
- ۵۴ ۸-۲-۲ صبر
- ۵۵ ۱-۸-۲-۲ گذشت داشتن
- ۵۶ ۳-۲ کدهای جهانی اخلاق گردشگری
- ۵۶ مواد ده گانه کدهای جهانی اخلاق گردشگری:
- ۵۶ ۱-۳-۲ ماده اول:

۵۶	 ۲-۳-۲ ماده دوم:
۵۷	 ۲-۳-۳ ماده سوم:
۵۷	 ۲-۳-۴ ماده چهارم:
۵۷	 ۲-۳-۵ ماده پنجم:
۵۷	 ۲-۳-۶ ماده ششم:
۵۷	 ۲-۳-۷ ماده هفتم:
۵۷	 ۲-۳-۸ ماده هشتم:
۵۷	 ۲-۳-۹ ماده نهم:
۵۷	 ۲-۳-۱۰ ماده دهم:
۵۸	 ۲-۴ خلاصه فصل

فصل سوم

۵۹	 ۳. چالش‌های اخلاقی گردشگری دینی:
۶۰	 ۳-۱ مقدمه
۶۰	 ۳-۲ گردشگر
۶۰	 ۳-۲-۱ عرف مقصد
۶۱	 ۳-۲-۱-۱ قوانین پوشش
۶۲	 ۳-۲-۱-۲ حق مردم بومی و زائرین
۶۳	 ۳-۲-۲ چالش مواجهه با افراد متکدی و کودکان کار
۶۴	 ۳-۲-۳ اسراف منابع
۶۵	 ۳-۲-۴ ارتباطات خارج از چارچوب
۶۶	 ۳-۳ راهنما یا کارشناس

- ۶۶ ۱-۳-۳ تضاد منافع
- ۶۷ ۱-۱-۳-۳ خرید ارز
- ۶۷ ۲-۱-۳-۳ عملیات تخریب
- ۶۸ ۲-۳-۳ عدم حضور کارشناس در سایت گردشگری دینی
- ۶۹ ۳-۳-۳ جدال
- ۷۰ ۴-۳ اجراکنندگان تور
- ۷۰ ۱-۴-۳ تضاد منافع
- ۷۰ ۱-۱-۴-۳ توریست قاپی
- ۷۱ ۲-۱-۴-۳ گردشگری انبوه
- ۷۲ ۳-۱-۴-۳ رقابت
- ۷۲ ۲-۴-۳ حمل و نقل
- ۷۲ ۱-۲-۴-۳ عدم رعایت تناسب
- ۷۳ ۲-۲-۴-۳ عدم آموزش تخصصی
- ۷۳ ۵-۳ مقصد
- ۷۴ ۱-۵-۳ زیرساخت‌ها
- ۷۴ ۲-۵-۳ پلیس
- ۷۵ ۳-۵-۳ عدم درک مخاطب
- ۷۵ ۱-۳-۵-۳ متولیان مراکز دینی
- ۷۶ ۲-۳-۵-۳ مردم بومی و تعصبات دینی
- ۷۷ ۴-۵-۳ چالش اعتماد یا عدم اعتماد به گردشگر ورودی
- ۷۷ ۵-۵-۳ کوچ سرفینگ
- ۷۸ ۶-۳ خلاصه

فصل چهارم

۴. راههای برون رفت از چالشهای اخلاقی گردشگری دینی..... ۷۹
- ۱-۴ مقدمه..... ۸۰
- ۲-۴ راهکارها..... ۸۰
- ۱-۲-۴ توجه به درک فرهنگی..... ۸۰
- ۱-۱-۲-۴ توجه به فرهنگ مقصد..... ۸۰
- ۲-۱-۲-۴ توجه به فرهنگ گردشگر..... ۸۱
- ۲-۲-۴ نگرش مثبت کنشگران به گردشگری دینی..... ۸۴
- ۱-۲-۲-۴ نمونه های نگرش مادی/اقتصادی..... ۸۴
- ۲-۲-۲-۴ نمونه های نگرش هدایت گرانه..... ۸۵
- ۳-۲-۲-۴ یاد خدا آرامبخش دلها..... ۸۶
- ۴-۲-۲-۴ میراث فرهنگی و عبرت آموزی از پیشینیان..... ۸۷
- ۳-۲-۴ توانمندسازی حرفه‌ای..... ۸۸
- ۱-۳-۲-۴ توانمند سازی مقصد..... ۸۸
- ۲-۳-۲-۴ نیروی انسانی متخصص..... ۸۹
- ۱-۲-۳-۲-۴ راهنمای تور..... ۹۰
- ۲-۲-۳-۲-۴ خصایص راهنما و کارشناس دینی..... ۹۱
- ۳-۳-۲-۴ ارتقاء سطح فرهنگی..... ۹۳
- ۴-۳-۲-۴ پذیرش گردشگر از سوی مردم بومی..... ۹۳
- ۴-۲-۴ توانمندسازی اخلاقی..... ۹۴
- ۱-۴-۲-۴ حوزه شناخت‌افزایی..... ۹۵
- ۱-۱-۴-۲-۴ شناخت اصول و کدهای اخلاقی..... ۹۵

۹۵	۲-۴-۲-۱-۲ شناخت مصادیق اصول اخلاقی
۹۶	۲-۴-۲-۲ در حوزه رفتار (مهارت ورزی)
۹۶	۳-۴-۲-۳ تلاش جهت رفع رذایل اخلاقی فردی
۹۶	۱-۳-۴-۲-۲ حسادت
۹۷	۲-۳-۴-۲-۲ دروغ
۹۸	۳-۳-۴-۲-۲ اسراف
۹۸	۴-۳-۴-۲-۲ تهمت، بهتان و افتراء، غیبت و آبروبری
۹۹	۵-۳-۴-۲-۲ خودخواهی و خودمحوری و خودبرتربینی
۱۰۰	۴-۴-۲-۲ در حوزه آموزش های اخلاقی سازمان
۱۰۱	۳-۴ خلاصه
۱۰۱	۴-۴ نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۰۲	۱-۴-۴ اصول اخلاقی
۱۰۲	۲-۴-۴ چالش های اخلاقی
۱۰۲	۳-۴-۴ راهکارها
۱۰۳	۴-۴-۴ فرضیات پژوهش
۱۰۴	۵-۴-۴ پیشنهادات
۱۰۶	منابع
۱۱۷	پیوست فصل سوم
۱۲۵	Abstract